

ЕДНА ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА В ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК ЗА СПЕЦИАЛИЗИРАНИ ЦЕЛИ В МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ПЛОВДИВ

Диана Милиева, *Евгений Кадийски,**Любомир Паунов,***Мариела Цанова****

4002 Пловдив, Медицински университет

Департамент за езиково и специализирано обучение

*dgmilieva@yahoo.com

**e_kad@abv.bg

***Факултет по медицина

****Факултет по дентална медицина

ABSTRACT

An interdisciplinary educational practice for specialized purposes in language teaching of foreign students is presented. The training is knowledge-orientated through maintaining interest and motivation to the subjects taught at the Medical University. The implementation of cognitive and communicative goals is achieved both by thematic correspondences in texts in the learning process and through participation in the training of Bulgarian students at the final courses of the university. The interactive training is realized through focusing on skills for linguistic analysis and synthesis of specialized texts. This leads to broader communication capabilities and higher motivation for professional purposes.

Key words: educational practice, knowledge-orientated training, medical purposes, interactive training, specialized text

Въведение

Специализираното обучение по български език като чужд за медицински цели (след подготвителната езикова програма за общи цели) се основава на работа с научни текстове от изучаваните специалности – медицина, дентална медицина, фармация. Учебната работа е от перспективата на текстовите критерии и езиковите категории в специализираните теми. Налице е интердисциплинарно обучение, при което се поддържа както интересът към учебните дисциплини от избраната специалност, така и мотивацията към процесите на учене, тъй като целите се възприемат като релевантни на причината за учене. В изучаването на български език като чужд целта е да се разпознават, възпроизвеждат и коментират семантични съдържания, текстови структури и езикови употреби в текста на медицинската наука.

Стратегията в езиковата политика има отношение не само към преодоляване на езикови бариери в академични текстове, но и към поддържане на мотивацията за изучаване на езика посредством ориентация към емоционално-личностни отношения и интереси към околния и бъдещия професионален свят.

Основната задача на педагогическата практика в специализираното езиково обучение е усвояване на граматичните въпроси на медицинския текст и по-широко отваряне на комуникативните прагове към професионалните цели.

Учебникът по български език

Научните текстове със съответните терминологични речници са съставени от преподаватели на Медицинския университет конкретно за учебника по български език *Грамматични въпроси на медицинския текст*. Те представляват части от теми на паралелни или предстоящи лекционни курсове от изучаваните дисциплини според учебната програма на Университета. В този смисъл съдържанието на темите в учебното ръководство представя гледната точка на авторите, които същевременно са и бъдещите екзаминатори, както за прагови теоретични изисквания, така и за конкретни акценти в специализираните текстове.

Всяка една от урочните единици следва композиционната организация: научен текст, терминологичен речник; граматична категория; граматични, текстови, логически упражнения; интерпретативни задачи. Първите два елемента (текстът и терминологичният речник) неслучайно съвпадат с паралелно изучавани дисциплини от учебната програма на университета (физика, химия, биология, анатомия), тъй като тематичното съответствие поддържа интереса на чуждестранните студенти към изучавани университетски дисциплини и от езикова гледна точка.

Този педагогически подход към езиковото обучение позволява разширяване и задълбочаване на тематичната проблематика в условията на интерактивно обучение, при което редица тематични елементи се представят от обучаващите се студенти след предварително заявено желание или при непринудени обстоятелства в учебните часове.

Следващите композиционни елементи на урока (граматична категория, упражнения, логически и интерпретативни задачи) включват работа върху граматични въпроси, езикови употреби и текстови връзки в структурите на научния текст.

Реализацията на познавателните и комуникативните цели в обучението по български език, основаващо се на специализираните текстове, се насочва към целите на програмата по български език. Формират се умения, класифицирани в таксономията на Блум, в категориите: възприемане, разбиране, прилагане, анализ, синтез, оценяване на текстови материали.

За постигане на езиковите цели знанията по специализираните дисциплини се представят и се възпроизвеждат в лексикалната рамка на българския език според езиковите и текстовите изисквания на научния текст. Възможността за избор на правилни употреби в езиковите, текстовите и логическите задачи се обосновава от знанието за приложенията на езиковите категории.

Работата, насочена към уменията за анализ и синтез се основава на холистичния подход, при който дедуктивните обобщения, предшестват индуктивното познание, т.е. с посока от синтеза към анализа на текста и обратно към неговия синтез. Следователно след възприемане и разбиране на тематичното съдържание се разграничават неговите съдържателни структури, след което се търсят текстовите връзки в обособените структурни елементи, за да се възстанови свързаният текст. Например лингвистичният анализ на текста **Субдурален кръвоизлив** (от доц. С. Сивков) изисква разграничаване на следните **текстови структури: причина, реакция, резултат, следствие**, докато намирането и приложението на **текстовите връзки** възстановява текста в неговия синтезиран вид.

Задачите, свързани със създаване на кохерентност в текста, обикновено съдържат зададена семантична схема. Например текстът **Тетанус** (от проф. М. Мурджева) може да се сведе до схемата:

причинител – анаеробен бацил
заразяване – замърсени рани
увреждане – ЦНС
прояви – мускулни спазми (тетаничен гърч)
изход – понякога смъртен
предпазване – ваксина

Приложението на граматичните категории и текстовите връзки за съставяне на свързан текст е сериозна езикова задача, при изпълнението на която се създават възможности за обосноваване на текстовата вариативност, например при синтактичните синоними: **Причинителят на тетанус е ...; Тетанусът се причинява от ...; Причина за тетанус е ...; Анаеробен бацил е причинител на ...**

Трансформирането на текста до структурните му компоненти и обратно е акцентът в езиковото обучение за специализирани цели, насочено към търсене на смисъл посредством семантико-логически предпоставки и текстови връзки, т.е. към уменията за лингвистичен анализ и синтез.

По отношение на таксономията *оценяване* на текстови материали чуждестранните студенти се справят по-често по неустойчиви и приблизителни критерии.

Към категорията *оценяване* обаче може да се добави и категорията *самооценяване*, което в разглежданата педагогическа практика се постига при решаване на онлайн тестове, които по своето съдържание продължават интердисциплинарните позиции в учебния процес. Те са съставени от преподаватели по специализирани дисциплини и по български език и включват комбинирани въпроси от различни области, например *тест по физика, химия, биология и български език* (съставен от доц. Е. Милиева, доц. Л. Луканов, проф. В. Сарафян) и *тест по анатомия и български език* (съставен от доц. С. Сивков). Решаването на въпросите от тестовете не се поставя като задължителна, а като препоръчителна задача. Интересно е наблюдението, че въпреки предоставения свободен избор по-голямата част от студентите изработват тестовете. Тези от тях, които срещат затруднения с тестовете въпроси, представят сравнително по-късно решените тестове със съответния брой точки. „Закъснелите“ тестове не достигат максималния резултат, но според самооценката на студентите, постигнатото от тях е достатъчно в настоящия момент, в който е налице очакването за следващи подобни задачи.

С решаването на тестовете въпроси се затвърждават знания и се поддържа интереса към тематичната проблематика в специализираното и езиковото обучение, т.е. формират се познавателни и комуникативни умения, които имат отношение към цялостния процес на обучение.

Интересът и мотивацията при изучаване на специализиран чужд език

Нивото на мотивация, с което студентите навлизат в учебната среда не остава постоянно, тъй като е в зависимост от ситуациите в тази среда. Редица фактори могат да окажат влияние върху мотивацията за учене: интерес към предмета, оценяване на ползата от изучаваното, желание за успех, увереност, последователност.

Интердисциплинарната педагогическа практика стимулира ученето посредством директните връзки между знание, интерес и мотивация.

Интерактивното обучение поддържа интереса към учебната дисциплина и мотивацията към процесите на учене изобщо, защото целите се възприемат ясно и са релевантни на причината за учене.

Знание и интерес

Резултатите от учебната работа в часовете по български език за медицински цели потвърждават очакването, че интересът към тематичната проблематика е непреходен стимул за усвояване на знания. За поддържане на връзката между интереса и знанието в езиковите часове могат да се посочат следните аргументи на педагогическия подход:

- съдържанието на учебното ръководство като част от актуалните знания на университетски специалности;
- методиката в учебното ръководство като указание и контрол на правилните езикови употреби в специализирани текстове;
- мултимедийните презентации като възможност за възприемане на информацията от различна гледна точка.
- интердисциплинарните тестове като начин за проверка на специализирано и езиково знание.

Знание и мотивация :

В процеса на усвояване на езика за специализирани цели интересът на чуждестранните студенти се поддържа посредством тематични връзки с изучавани учебни дисциплини.

Забелязва се увеличаване на мотивацията за учене, когато се представят теми от предстоящите клинични специалности. Например: *Имунопатологични реакции и болести*, (проф. М. Мурджева, Катедра по микробиология и имунология), *Наблюдение на движенията като диагностично средство*, (проф. И. Иванов, Клиника по педиатрия и медицинска генетика) *Зъбен кариес*, (доц. С. Цанова, Катедра по оперативно зъболечение и индодонтия) *Зъбни импланти*, (проф. А. Бакърджиов, Катедра по орална хирургия).

Мотивиращ педагогически подход се оказва привличането в учебния процес на студенти българи от финалните курсове на Университета с разработени от тях и рецензирани от лекционните им преподаватели мултимедийни презентации по учебни теми. Това е начин за постигане на възможности в посока на: задълбочаване и разширяване на информацията от изучаваната специалност; повишаване на готовността за интерпретация на тематични елементи; свободен разговор от информативен или емоционален характер. Същевременно чуждестранните студенти се мобилизират за достигане на целите към избраната перспектива.

Препоръчителни детайли към педагогическата практика:

- Включване на повече български студенти като участници в специализираното обучение по български език с представяне на специализирана тема, рецензирана от лекционен преподавател.
- Институционално мотивиране на българските студенти, участвали в учебния процес с творческа задача, със свидетелство или кредити.
- Подходящи стимули за чуждестранните студенти, получили максимален резултат от интердисциплинарните тестове.

В разглежданата педагогическа практика се поддържа непрекъсната връзка между процесите на знание, интерес и мотивация в езиковото обучение за специализирани цели. Подобен педагогически подход осигурява качество в учебния процес към достигане на професионалните цели.

Литература

1. Граматични въпроси на медицинския текст. Учебник по български език за чуждестранни студенти по медицина, дентална медицина и фармация (мултидисциплинарен подход). Д. Милиева и кол. Изд. Фондация „Физика, инженерство, медицина – XXI”. С. 2004.
2. Райчев 2006: Райчев И. Мотив и мотивация (социално-психологически аспекти). Електронно списание LiterNet
3. Стойчева 2006: Стойчева М. Европейска езикова политика//Университетско издателство “Св. Климент Охридски”. С.
4. Тужаров 2009: Тужаров Хр. Таксономии в обучението. <http://www.tuj.asenevtsi.com>
5. Характеристики на мотивацията, които оказват влияние върху обучението и преподаването № 8 (81) <http://bg.scips.eu/challenges/Motivation.html>
6. Подходящи технологии за обучение. Уикипедия.htm